แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3
จิตวิทยาการอ่าน

หัวข้อเนื้อหา

1. ความสำคัญของการเรียนรู้จิตวิทยาการอ่าน
2. แนวคิดของนักจิตวิทยาต่อการอ่าน
3. ความพร้อมในการอ่าน
4. ระดับของการพัฒนาการอ่าน
5. พัฒนาการการอ่านของวัยต่างๆ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

ผู้เรียนสามารถ

1. ระบุความสำคัญของการเรียนรู้จิตวิทยาการอ่านได้
2. ระบุแนวคิดของนักจิตวิทยาการอ่าน
3. บอกถึงความพร้อมและพัฒนาการการอ่านของวัยต่างๆ
4. ระบุได้ถึงระดับของการพัฒนาการอ่าน

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
2. ผู้สอนนำแสดงหนังสือตัวอย่างที่เหมาะแก่ผู้อ่านในวัยต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนได้รับชม พร้อมสอบถามความคิดเห็นถึงความเหมาะสมของผู้อ่านลักษณะใด ที่ควรได้อ่านหนังสือตัวอย่างเล่มนั้นๆ เป็นการนำเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน
3. ผู้สอนบรรยายเนื้อหา ความสำคัญของการเรียนรู้จิตวิทยาการอ่าน แนวคิดของนักจิตวิทยาต่อการอ่าน ความพร้อมในการอ่าน ระดับของการพัฒนาการอ่าน และพัฒนาการการอ่านของวัยต่างๆ
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อทดสอบการคัดเลือกหนังสือให้เหมาะสมกับผู้อ่านในวัยต่างๆ โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาในการพิจารณาตามพัฒนาการของผู้อ่านแต่ละช่วงวัย
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดในประเด็น “การอ่านหนังสือตามพัฒนาการมีความจำเป็นจริงหรือไม่ ?”
6. ผู้เรียนนำเสนอแนวคิดซึ่งเป็นผลสรุปจากการอภิปรายในกลุ่ม หน้าชั้นเรียนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ

7. ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการเรียน รายวิชาการอ่านและการส่งเสริมการอ่าน
2. หนังสือตัวอย่างที่มีเนื้อหาหลากหลาย
3. สื่อการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ http://dusithost.dusit.ac.th/~bunpod_pij/
4. แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนเรียน
5. แบบทดสอบวัดความรู้หลังเรียน

การวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการเรียน
2. สังเกตพฤติกรรมการตั้งคำถามและการตอบคำถามในชั้นเรียน
3. สังเกตการทำงานเป็นกลุ่ม บทบาทภาวะผู้นำ และการปฏิบัติตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. ประเมินผลแนวความคิดที่ได้จากการอภิปรายกลุ่มย่อย
5. วัดเจตคติจากพฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความกระตือรือร้นในการทำงานและความถูกต้องของผลงาน
6. ตรวจแบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังเรียน

บทที่ 3
จิตวิทยาการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการรับสารที่ผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย สามารถทำได้ หากไม่ติดปัญหาและอุปสรรคต่อการอ่าน (ดังที่ได้กล่าวในบทที่ 2) แต่ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่จัดเตรียมหนังสือ หรือทรัพยากรสารสนเทศไว้ให้ผู้อื่นได้อ่านนั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องเรียนรู้และเข้าใจความต้องการของผู้อ่าน ผู้เรียนสงสัยหรือไม่ว่าจิตวิทยาการอ่านของเด็ก และผู้ใหญ่ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่? หากแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างไร? ในบทเรียนนี้จะนำผู้เรียนไปรู้จักจิตวิทยาการอ่าน ทั้งจิตวิทยาการอ่านของเด็กและจิตวิทยาการอ่านของผู้ใหญ่

ความสำคัญของการเรียนรู้จิตวิทยาการอ่าน

จิตวิทยา (Psychology) เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับการทำงานของจิต พฤติกรรมมนุษย์ ด้วยเหตุนี้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาของมนุษย์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาความต้องการอ่านของผู้อ่านแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม เพื่อทราบถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่ผู้อ่านได้อย่างเหมาะสม และประสบความสำเร็จ

การเข้าใจผู้อ่าน การจัดกิจกรรมที่ตรงต่อความต้องการ จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งเป็นประตูบานแรกที่เปิดและเชื้อเชิญให้เขาเหล่านั้นเข้ามาสู่โลกแห่งการอ่าน หลังจากนั้นการจัดกิจกรรมที่ตรงตามสภาพความต้องการของแต่ละคน มีสิ่งเร้าตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นแรงจูงใจ จะเป็นการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้มีเพิ่มมากขึ้น หรือติดเป็นนิสัยถาวรเลยก็เป็นได้

ดังนั้นการเรียนรู้จิตวิทยาการอ่าน เป็นอีกช่องทางที่สามารถนำไปสู่การดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการ นำเสนอสารสนเทศที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลได้นั้น อันจะทำให้ผู้รับสารสนเทศพึงพอใจ อยากเข้าร่วมกิจกรรม เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีสิ่งเร้าที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างความสามารถทักษะทางการอ่านเพิ่มมากขึ้น

แนวคิดของนักจิตวิทยาต่อการอ่าน

นักจิตวิทยามีแนวคิดเกี่ยวกับการอ่านของแต่ละบุคคลอย่างไร ?

ออสซูเบล (Ausubel) (อ้างถึงใน ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547) กล่าวว่า การอ่านที่จะมีประสิทธิภาพและได้รับผลดีนั้นจะต้องมีความพร้อมในการอ่าน (อ่านเพิ่มเติมในหัวข้อ “ความพร้อมในการอ่าน” หน้า 31)

กานเย่ (Gagne) (อ้างถึงใน ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547) ได้ให้พฤติกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การอ่าน โดยสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งเร้า เมื่อผู้ได้รับสิ่งเร้านั้นจะเกิดความสนใจ และค้นหาคำตอบเพื่อสนองตอบความสนใจนั้นๆ ด้วยการอ่าน

บลูม (Bloom) (อ้างถึงใน ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547) กำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 3 domains นั่นคือ พฤติกรรมด้านสมอง (cognitive domain) พฤติกรรมด้านความรู้สึก (affective domain) และพฤติกรรมด้านการกระทำ (psychomotor domain) โดยพฤติกรรมด้านสมองมีกระบวบการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การรับความรู้ การเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ซึ่งทั้ง 6 ขั้นตอนนี้จำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านที่ดี จึงจะสามารถทำตามขั้นตอนได้ทั้งหมดอย่างมีประสิทธิภาพ

บรูเนอร์ (Bruner) (อ้างถึงใน ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547) กล่าวว่า การอ่านเป็นการผสมผสานกระบวนการต่างๆ 3 กระบวนการเข้าด้วยกัน ได้แก่ การค้นหาความรู้ (acquisition) การดัดแปลงความรู้ (transformation) และการประเมินผลความรู้ (evaluation)

ความพร้อมในการอ่าน

ความพร้อมในการอ่านของบุคคลต่างๆ ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและองค์ประกอบต่างๆ อาทิ อายุ เพศ สติปัญญา สุขภาพ ประสบการณ์ ภาษา อารมณ์ ตลอดจนสภาพสังคม และการศึกษา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ได้ให้คำนิยามของ “ความพร้อม” ไว้ใกล้เคียงกัน คือ

Good (1973, หน้า 17) ให้คำนิยามเกี่ยวกับความพร้อมว่าเป็นความสามารถตกลงใจ ความปรารถนา และความสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ความพร้อมเกิดจากลักษณะทางวุฒิภาวะ ประสบการณ์และอารมณ์ ความพร้อมจึงเป็นการพัฒนาคนให้มีความสามารถทำกิจกรรมนั้นๆ

กมลรัตน์ (2540, หน้า 229-230) กล่าวไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจที่พร้อมจะตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทางด้านร่างกาย ได้แก่ วุฒิภาวะ (maturity) ซึ่งหมายถึง การเติบโตอย่างเต็มที่ของอวัยวะร่างกาย ทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความพอใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือพอใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ

ประเทิน มหาขันธ์ (2530, หน้า 118-120) ผู้อ่านมีความพร้อมที่จะอ่าน กล่าวถึงความพร้อมไว้ ดังนี้

1. ความพร้อมทางกาย
   1.1 ความสามารถทางการเห็นที่สมบูรณ์
   1.2 ความสามารถทางการฟังที่สมบูรณ์
   1.3 พลังงานและความกระปรี้กระเปร่าของร่างกาย
   1.4 สุขภาพที่สมบูรณ์ของร่างกายโดยทั่วๆ ไป
   1.5 การประสานงานที่สมบูรณ์ของการเคลื่อนไหว
   1.6 ความถนัดของการใช้แขนและมือ
   1.7 ความสมบูรณ์ของอวัยวะปาก ฟัน และเพดานปาก
   1.8 ความสมบูรณ์ของอวัยวะที่เปล่งเสียง
2. ความพร้อมทางสมอง
   2.1 แสดงให้เห็นความสามารถที่จะเรียนรู้
   2.2 แสดงให้เห็นความสามารถที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำได้
   2.3 แสดงให้เห็นความสามารถในการจดจำได้
   2.4 แสดงให้เห็นความสามารถที่จะใช้เหตุผล
   2.5 แสดงความสนใจในหนังสือและการเรียนอ่าน
   2.6 แสดงให้เห็นช่วงของความตั้งใจที่นานพอสมควร
   2.7 แสดงให้เห็นความสนใจและความอยากรู้อยากเห็น
3. ความพร้อมด้านสังคม
   3.1 เข้ากับผู้อื่นได้ดี
   3.2 ปรับตัวในการทำกิจกรรมกลุ่มได้
   3.3 สนองตอบอย่างดีต่อการควบคุมโดยกลุ่ม
   3.4 ให้ความร่วมมืออย่างดีในการทำโครงการของกลุ่ม
   3.5 แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มได้
   3.6 รับความเห็นของกลุ่มได้
   3.7 ปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มได้
   3.8 ทำกิจวัตรของกลุ่มได้
4. ความพร้อมทางอารมณ์
   4.1 การควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี
   4.2 ความสมบูรณ์ทางประสาท
   4.3 ความเป็นอิสระในตนเองพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา
   4.4 ความสามารถในการทำงานด้วยความเชื่อมั่น

4.5 มีความร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ

4.6 ไม่มีความหวั่นไหวเมื่อเผชิญปัญหาหนัก

4.7 มีความมั่นใจในตนเอง

4.8 ไม่มีความวิตกกังวลจนเกินเหตุ

5. ความพร้อมทางภาษาและคำพูด

5.1 การพูดได้ชัดเจน

5.2 มีพื้นฐานทางภาษาไทย

5.3 รู้คำศัพท์พอเพียงในการเรียนอ่าน

5.4 สามารถแสดงความคิดเห็นได้ด้วยวาจา

5.5 ปฏิบัติตามคำสั่งด้วยวาจาได้ถูกต้อง

5.6 สามารถแนะนำด้วยวาจาได้

5.7 สามารถเล่าประสบการณ์ของตนด้วยวาจาได้

5.8 สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้รู้เรื่อง

5.9 ท่องคำโคลง คำกลอนได้

5.10 ร้องเพลงสำหรับเด็ก เพลงทั่ว ๆ ไปพอได้

6. ความพร้อมทางทักษะชีวิต

6.1 ประสบการณ์ในการไปชมสถานที่ต่าง ๆ

6.2 ประสบการณ์ในการชมรายการโทรทัศน์

6.3 ประสบการณ์ในการฟังรายการวิทยุ

6.4 ประสบการณ์ในการดูหนังสือภาพ หนังสือการ์ตูน

6.5 ประสบการณ์ในการฟังปาฐกถา การโต้วาที การอภิปราย

6.6 ประสบการณ์ในการฟังผู้อื่นอ่านให้ฟัง

6.7 ประสบการณ์ในการฟังผู้อื่นเล่าเรื่องให้ฟัง

6.8 ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแสดงละคร การประดิษฐ์สิ่งของ การวาด

6.9 ประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ ทำงานบ้าน ทำสวนดอกไม้ ทำสวนครัว เล่นกีฬา

6.10 ประสบการณ์ในการพบปะกับบุคคลต่างวัฒนธรรม ต่างวัย และต่างอาชีพ

6.11 ประสบการณ์ในการชมภาพยนตร์

6.12 ประสบการณ์ในการขายของ

6.13 ประสบการณ์ในการเรียนชั้นอนุบาล

ดังนั้นเมื่อเราทราบแล้วว่าการอ่านที่จะประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมต่างๆ อีกทั้งตัวผู้อ่านเองต้องมีความพร้อมด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้การที่ครอบครัวหรือคนใกล้ชิดผู้อ่าน มุ่งหวังให้ผู้อ่านอ่านหนังสือมากๆ หรือเป็นหนังสือยากๆ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านมีความเก่งเฉลียวฉลาด จึงเป็นความคิดที่ผิด เราในฐานะบรรณารักษ์มีหน้าที่ในการนำเสนอสารสนเทศแก่ผู้ใช้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาความเหมาะสมในการนำเสนอสารสนเทศที่ตรงตามความพร้อมของผู้อ่านแต่ละบุคคล

ระดับของการพัฒนาการอ่าน

จากคำกล่าวของ บรุส (Bush) และเฮบเนอร์ (Heubner) (Bush & Huebner, 1992) ที่ว่า “ระดับการอ่านของคนทั่วไปนั้น ควรแยกออกเป็น 6 ระดับ” ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาของไทยได้ดังนี้

๐ ***ระดับที่ 1 เตรียมการ*** ตั้งแต่เกิด – ชั้นประถมปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงอายุ 1-6 ปี มักมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสนใจในการอ่านจากรูปภาพสีสันสวยงาม อ่านตามเป็นคำๆ และประโยคสั้นๆ กรณีที่เด็กดูโทรทัศน์จะสามารถจดจำและพูดตามได้บางคำ มักสนใจกับกิจกรรมของผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิด การเรียนรู้จะเริ่มจากรูปและจำคำบอกกล่าวเกี่ยวกับภาพนั้นๆจากผู้ใหญ่

๐ ***ระดับที่ 2 เริ่มต้นอ่าน*** นั่นคือตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 – 3 ซึ่งการอ่านจะเริ่มต้นที่โรงเรียนตามสิ่งที่ครูแนะนำ สภาพแวดล้อมของการเลี้ยงดูที่บ้านจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านในระดับนี้ เนื่องจากบางคนอาจเคยเห็นภาพ ตัวอักษรนั้นๆ ผ่านสายตามาแล้ว ซึ่งเป็นการเสริมประสบการณ์ให้กับเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วมากขึ้น

๐ ***ระดับที่ 3 เริ่มแรกของการอ่านตามลำพัง*** เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 4-6 เด็กจะเริ่มรู้คำมากขึ้น เริ่ม การเรียนรู้ในโรงเรียนมักจะเสริมให้เด็กเห็นคำซ้ำๆ ที่ออกเสียงเหมือนกัน หรือคล้ายกัน เด็กจะสนใจที่จะอ่านตามความสนใจ ดังนั้นทางโรงเรียนหรือที่บ้านควรหาหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้อย่างเพียงพอ เพื่อให้เด็กในค้นหาอ่านได้ตามต้องการ

๐ ***ระดับที่ 4 ช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน*** เป็นช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เนื้อหาที่อ่านจะกว้างและมีความยาวมากขึ้น เมื่อเกิดการติดขัดในการอ่าน เช่น เกิดความไม่เข้าใจในเรื่องที่อ่าน ไม่รู้จักคำศัพท์ เป็นต้น จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือในการอ่าน เริ่มจับใจความ เก็บความคิดและหาคำตอบง่ายๆ จากการอ่านได้

๐ ***ระดับที่ 5 ช่วงกลางของการอ่าน*** เริ่มที่มัธยมศึกษาปีที่ 4-5 เป็นช่วงวัยที่แสดงออกถึงความสามารถในการอ่านอย่างเต็มที่ สามารถแยกแยะแนวคิด เก็บรายละเอียดที่สำคัญอย่างเห็นได้ชัด สามารถวิจารณ์เรื่องราวจากสิ่งที่ได้อ่านได้ การเสริมสร้างการอ่านของวัยนี้คือ การจัดห้องสมุดให้ทรัพยากร อุปกรณ์ที่หลากหลาย และเพียงพอในการตอบสนองความต้องการ อีกทั้งควรชี้แหล่งสารสนเทศที่เด็กมีความต้องการ

๐ ***ระดับที่ 6 การอ่านก้าวหน้า*** คือช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นต้นไป เป็นวัยที่มีวุฒิภาวะทางการอ่านอย่างเต็มที่ สิ่งที่ควรได้อ่านคือ นวนิยาย หนังสือที่มีคำศัพท์แปลกใหม่ ตำรา หนังสือวิชาการทั่วไป ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรู้ ความคิด และความสนใจในการอ่านอย่างต่อเนื่อง

พัฒนาการการอ่านของวัยต่าง ๆ

คนเรานั้นเริ่มมีความสนใจในการอ่านตั้งแต่วัยเด็กแล้ว โดยจะสังเกตได้จากการที่เด็กหยิบหนังสือขึ้นมาเปิดดูรูปภาพ การชอบให้ผู้ใหญ่เล่าเรื่องนิทานให้ฟังนั่นเอง แต่ในวัยเด็กระดับปฐมวัยนั้น การพัฒนาทักษะด้านภาษายังไม่สมบูรณ์ การรู้จักคำยังคงเป็นการรับรู้ถึงเสียงเท่านั้น ยังไม่เข้าใจถึงความหมายของคำที่เป็นสัญลักษณ์ตัวอักษร

เมื่อเด็กเติบโตขึ้น การพัฒนาทักษะด้านภาษาก็จะพัฒนาตามไปด้วย การเรียนรู้เกี่ยวกับคำต่างๆ สัญลักษณ์ตัวอักษร และเริ่มมีความสนใจที่แตกต่างไปตามรายบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัยของเด็กด้วย

วัยเด็กอายุ 3-5 ปี เด็กวัยนี้ชอบที่จะมีเพื่อน ชอบของเล่น เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวัน สัตว์เลี้ยงในบ้าน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพลง นิทานที่มีภาพประกอบที่มีสีสันสวยงาม มีเสียงเพลงประกอบ ความสนใจของเด็กในวัยนี้สั้นมาก ประมาณ 5-10 นาทีเท่านั้น การเรียนรู้มักผ่านกระบวนการซักถาม โดยเฉพาะเรื่องที่ตนเองได้ยินได้ฟังจากบุคคลอื่น อีกทั้งมักจะให้ผู้ใหญ่อ่านหนังสือหรือเล่าให้ฟัง ถึงแม้ว่าจะยังไม่เข้าใจสิ่งที่ได้รับรู้มากนัก แต่ด้วยนำเสียง สีหน้า ท่าทาง จะช่วยให้เด็กมีความสนใจและสามารถเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

เมื่อเด็กอายุ 6-8 ปี เด็กวัยนี้จะสนใจเรื่องต่างๆ เพิ่มมากขึ้น รู้คำศัพท์มากขึ้น เริ่มที่จะอ่านหนังสือตามที่ตนเองต้องการและเป็นเช่นนี้ไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ความสนใจในการอ่านยาวมากขึ้น ประมาณ 15-20 นาที เด็กชายจะสนใจเรื่องราวที่มีการผจญภัย เด็กหญิงจะชอบเรื่องเกี่ยวกับบ้าน อาหาร เสื้อผ้า ดังนั้นผู้ปกครอง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมและเลือกสรรหนังสือที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กในวัยนั้นๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

เมื่ออายุ 9-12 ปี เด็กจะยิ่งมีความอยากรู้อยากเห็น สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งต่างๆ เช่น อะไรใหญ่กว่ากัน อะไรหนักกว่ากัน ฯลฯ สนใจเรื่องที่เป็นความจริงมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กผู้ชายจะชอบเรื่องที่มีการผจญภัย เรื่องจริงเกี่ยวกับสัตว์ (สัตว์พูดไม่ได้) กีฬา วิทยาศาสตร์ การทดลองและการประดิษฐ์ต่างๆ ส่วนเด็กผู้หญิงจะชอบเรื่องเกี่ยวกับสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะการบ้านการเรือน เรื่องนิยายซาบซึ้ง เรื่องความรัก และเรื่องที่เกี่ยวกับงานอดิเรก

พออายุ 12-14 ปี เป็นช่วงวัยก่อนที่จะเข้าสู่วัยรุ่น ความสนใจจะกว้างขึ้น ชอบเรื่องราววิทยาศาสตร์ บุคคลสำคัญ เรื่องของเด็กวัยเดียวกัน เริ่มที่จะอ่านอย่างมีวินิจฉัย หาข้อเท็จจริงมาสนับสนุน รู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เด็กในวัยนี้ชอบที่จะอ่านหนังสือที่มีเรื่องราวมากกว่ารูปภาพ ชอบอ่านหนังสือการ์ตูน

เด็กอายุ 14-15 ปี เด็กจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ความสนใจจะมุ่งไปแนวใดแนวหนึ่งเฉพาะ วัยนี้การอ่านจะน้อยลง แต่จะให้ความสนใจกับการพูดคุย การดู หรือการอ่านนิตยสารมากขึ้น เด็กชายจะชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลที่ตนเห็นเป็นต้นแบบ ประวัติศาสตร์ การเดินทาง การประดิษฐ์ เครื่องยนต์กลไกต่างๆ บางคนจะเริ่มอ่านหนังสือรักๆ ใคร่ๆ ส่วนเด็กหญิงจะชอบอ่านหนังสือสำหรับผู้ใหญ่มากขึ้น ชอบเรื่องรักใคร่สะเทือนอารมณ์ มักชอบเรื่องราวที่แต่งเกินความจริง

อายุ 16-20 ปี ความสนใจในการอ่านจะเริ่มเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น มีความสนใจ ความต้องการที่เป็นตัวของตัวเอง เริ่มสนใจในเรื่องของสังคม โลก และปัญหาต่างๆ เด็กในวัยนี้ถึงแม้ร่างกายจะเติบโตจนเห็นว่าเป็นผู้ใหญ่ แต่แนวความคิด ความเชื่อเจตคติ และอารมณ์ยังคงเป็นเด็กอยู่ การอบรมเลี้ยงดู การจัดสิ่งแวดล้อมทั่วไป การส่งเสริมการอ่าน ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

วัยผู้ใหญ่ตอนต้น หรือตั้งแต่อายุ 21-40 ปี เป็นวัยที่เจริญเติบโตเต็มที่ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้นวัยนี้จึงเป็นวัยที่แสวงหาความรู้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิต มีความสนใจเรื่องอาชีพ เทคโนโลยีใหม่ๆ ความรู้ตามสาขาวิชาที่ตนเองสนใจ พอถึงอายุ 35 ปี ความกระฉับกระเฉง ทั้งร่างกายและสมองจะมีอัตราลดลง

วัยกลางคน อายุ 41-60 ปี เป็นวัยที่ก้าวไปสู่ความสำเร็จ ในขณะเดียวกันวัยนี้ต้องปรับตัวมาก เพื่อรับความเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพร่างกาย ดังนั้นหนังสือที่เหมาะสมจึงเป็นหนังสือเกี่ยวกับสุขภาพ การเมืองการปกครอง ศาสนา รวมถึงเรื่องที่อยู่ในความสนใจของแต่ละบุคคล

วัยชรา หรือวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย อายุ 61 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่แสวงหาความสุข ความมั่นคงในชีวิต หนังสือที่เหมาะสมควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา การรักษาสุขภาพ การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ความสนใจในการอ่าน ความต้องการในการรับรู้สารสนเทศจะมีความหลากหลาย และรอบด้านมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการสร้างเสริมการมีนิสัยรักการอ่านจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นตั้งแต่ในวัยเด็ก มิใช่ต้องรอให้เติบโตก่อนจึงค่อยส่งเสริมให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะทำได้ยากหรือทำไม่ได้เลยก็เป็นได้

สรุป

บรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการอ่านของกลุ่มคนในวัยต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งจะช่วยให้การเตรียมความพร้อม การจัดกิจกรรมให้แก่ผู้ใช้กลุ่มต่างๆ มีความถูกต้อง เหมาะสม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามผู้เรียนควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการมีนิสัยรักการอ่าน ประสิทธิภาพของการอ่าน ตลอดจนหลักสำคัญในการฝึกการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

แบบฝึกหัด

1. จิตวิทยามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อการอ่านอย่างไร ?
2. การอ่านที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้อ่านควรมีความพร้อมในด้านใดบ้าง ?
3. “นายปราโมทย์ เข้านอนเวลา 03.00 น. เพื่อที่จะตื่นขึ้นมาอ่านหนังสือเวลา 06.00 น.” ผู้อ่านตามลักษณะนี้มีความพร้อมในการอ่านหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ?
4. จากข้อ 3 ผลการกระทำของผู้อ่าน จะกระทบต่อการอ่านหนังสือด้านใดบ้าง ?
5. ระดับพัฒนาการการอ่านของ บรุส (Bush) และเฮบเนอร์ (Heubner) มีกี่ระดับ ? ระดับอะไรบ้าง ?
6. เด็กฟังนิทานที่ผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง จัดเป็นพัฒนาการการอ่านระดับใด ?
7. หนังสือ “แฮรี่พอร์ตเตอร์” เป็นหนังสือที่เหมาะสำหรับผู้ที่มีพัฒนาการทางการอ่านระดับใด ?
8. หนังสือประเภทนวนิยาย เป็นหนังสือที่เหมาะสำหรับผู้ที่มีพัฒนาการทางการอ่านระดับใด ?
9. ผู้อ่านที่อายุ 37 ปี ควรอ่านหนังสือประเภทใด ? เพราะเหตุใด ?
10. การเรียนรู้ด้านจิตวิทยา มีความสำคัญต่อการอ่านอย่างไร ?

หมายเหตุ : การประเมินผลพิจารณาจากความถูกต้อง ความเหมาะสม ในการนำเสนอข้อมูลแต่ละประเด็น

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2540). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน. (2547). **จิตวิทยาการอ่าน**. ชุดนวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.

ฉวีวรรณ คูหาภินันทน์. (2542). **การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน**. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาคาร.

ประเทิน มหาขันธ์. (2530). **การสอนอ่านเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : โอเดียรสโตร์.

Bush, C.L. and Huebner, M.H. (1992). **Strategies for reading in the elementary school.** New York : McMillan.

Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill Book Company.